

Kabzińska, Krystyna

Obchody 120 rocznicy urodzin Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 33/3, 891-894

1988

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

której sumarycznym efektem okazał się zarys projektu programu badawczego dla Zespołu Historii Farmacji i Chemii. Z postulatów zgłaszanych pod adresem autorów wynikały bowiem propozycje zadań godnych realizacji. Jednym z takich zadań jest rozwój historii chemii w Polsce. Odmiennie zagadnienie, które warto byłoby opracować, stanowi problematyka szkół w chemii. Badanie tej problematyki mogłoby przebiegać jako ukierunkowanie wieloletnich prac zespołowych. Zespołowego działania wymagałoby również podjęcie tematu poświęconego dziejom poszczególnych dyscyplin chemicznych. Przedsięwzięciem niezbędnym dla rozwijania badań historycznych wydaje się inicjowanie na szerszą skalę prac dokumentacyjnych, wśród których pierwszoplanową rolę odgrywałyby bibliograficzne opracowania czasopism.

Halina Lichočka
(Warszawa)

Z K R A J U

OBCHODY 120 ROCZNICY URODZIN MARIII SKŁODOWSKIEJ-CURIE W WARSZAWIE

W listopadzie 1987 r., pod patronatem PAN, odbyły się w Warszawie uroczystości upamiętniające 120 rocznicę urodzin Marii Skłodowskiej-Curie, zorganizowane przez Komitet w składzie: prof., prof.: Jan Kostrzewski (przewodniczący), Wojciech Zielenkiewicz (wiceprzewodniczący), i członkowie — Aleksander Gieysztor, Jerzy Kołodziejczak, Jerzy Kroh, Gerard Labuda, Mirosław Mossakowski, Zofia Porembska, Tadeusz Skaliński, Wiesław Skrzydło, Ryszard Sosnowski, Mieczysław Sowiński, Jan Steffen, Maciej Wiewiórowski, Jerzy Wróbel, mgr Jerzy Zaremba (sekretarz).

Obchody zainaugurowano w dniu urodzin, 7 listopada, złożeniem kwiatów pod pomnikiem Marii Curie, na skwerku jej imienia, przed Instytutem Onkologii (d. Instytut Radowy). W krótkich słowach przedstawiciele Instytutu i PTCh przypomnieli wybitne zasługi Marii Curie dla powstania i rozwoju tego ośrodka oraz dla rozwoju nauk ścisłych w Polsce.

W dniu 9 listopada obchody rocznicowe rozpoczęły się w Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie otwarciem wystawy zatytułowanej: *Maria Skłodowska-Curie w oczach ówczesnych Polaków*. Wystawę, w obecności prezesa PAN, prof. J. Kostrzewskiego, prof. W. Zielenkiewicza, sekretarza III Wydziału PAN i licznych gości, otworzył prof. Jerzy Lange, kurator muzeum z ramienia Prezydium ZG PTCh.

Wystawa, bardzo ciekawie opracowana plastycznie przez Krzysztofa Burnatowicza, oparta na scenariuszu Krystyny Kabzińskiej, ukazywała więzy łączące Marię Skłodowską-Curie z Polską i serdeczny, pełen szacunku i podziwu, stosunek do Niej ówczesnych Polaków, dla których Maria Skłodowska-Curie była symbolem twórczych możliwości uciśnionego narodu, walczącego o wskrzeszenie a następnie umocnienie samodzielnego bytu państwowego.

Dużych formatów, sepiowane fotografie, ukazujące Marię Curie, osoby z nią związane, powiększenia listów do niej kierowanych spełniały rolę informacyjną i organizowały przestrzeń, w której rozmieszczone były listy, dokumenty, dowody ilustrujące problem zakreślony tematem wystawy. Ekspozowane oryginały pochodziły ze zbiorów własnych muzeum Marii Skłodowskiej-Curie.

Rezygnując z chronologii, w przestrzeni trzech sal, wyróżniono kilka bloków

tematycznych: *Sprawy Wielkie, Wielkiej Uczonej Hold, Promotor Nauki Polskiej, Walka z Rakiem, Sprawy Mate*.

Wśród *Spraw Wielkich* wyeksponowano działalność Marii Curie na rzecz pomocy dla ofiar wojny w Polsce w ramach Komitetu Veveyskiego, jej działalność polityczną w Związku Demokratów w Paryżu, jej udział w pracach Polskiej i Międzynarodowej Komisji Współpracy Intelktualnej przy Lidze Narodów, jej zaangażowanie w budowę Biblioteki Narodowej w Warszawie, pomoc dla emigrantów z hitlerowskich Niemiec i in. Z listów do niej kierowanych i z udzielanych na nie odpowiedzi wyłaniał się obraz kobiety o niesłychanie zdecydowanych poglądach i zasadach, którymi się kierowała. Odmawiała bowiem udziału we wszelkich komitetach honorowych, choćby idee im przyświecające były jej ideami bliskimi, a włączała się natomiast we wszystkie sprawy, w których jej pomoc bezpośrednia mogła przynieść korzyść społeczeństwu lub jednostkom szczególnie na to zasługującym. Odmawiała poparcia dla deklaracji przedstawianych przez partie i ugrupowania o charakterze politycznym.

Toteż na wystawie najobficiej udokumentowana była działalność Marii Curie jako *Promotora Nauki Polskiej* i w *Walce z Rakiem*, począwszy od pierwszych jej publikacji w polskich czasopismach naukowych „Światło” (1898 r.), „Chemik Polski” i referatu przesłanego w 1900 r. na Zjazd Polskich Lekarzy i Przyrodników, od objęcia przez nią kierownictwa Pracowni Radiologicznej w Warszawie w 1913 r., poprzez otoczenie opieką i wsparciem budowy Instytutu Radowego od momentu jego zainicjowania w 1921 r. do otwarcia, łącznie z pracownią fizyczną, której działalnością i rozwojem interesowała się do swej śmierci w 1934 r., wspierając stypendiami młodych adeptów fizyki i chemii, kierowanych do niej przez polskie uczelnie.

Hold dla Wielkiej Uczonej wyrażały liczne listy do niej kierowane, artykuły prasowe, odznaczenia nadane jej w Polsce przez organizacje i instytucje społeczne i naukowe.

Sprawy Mate, w których Maria Curie uczestniczyła, zaprezentowano wybierając spośród wielu listów tematykę najbardziej zróżnicowaną, a także kwity potwierdzające przekazywane przez nią datki na rzecz sierot, bezrobotnych, ale także i na zakup szpady dla ambasadora Polski we Francji, Alfreda Chłapowskiego.

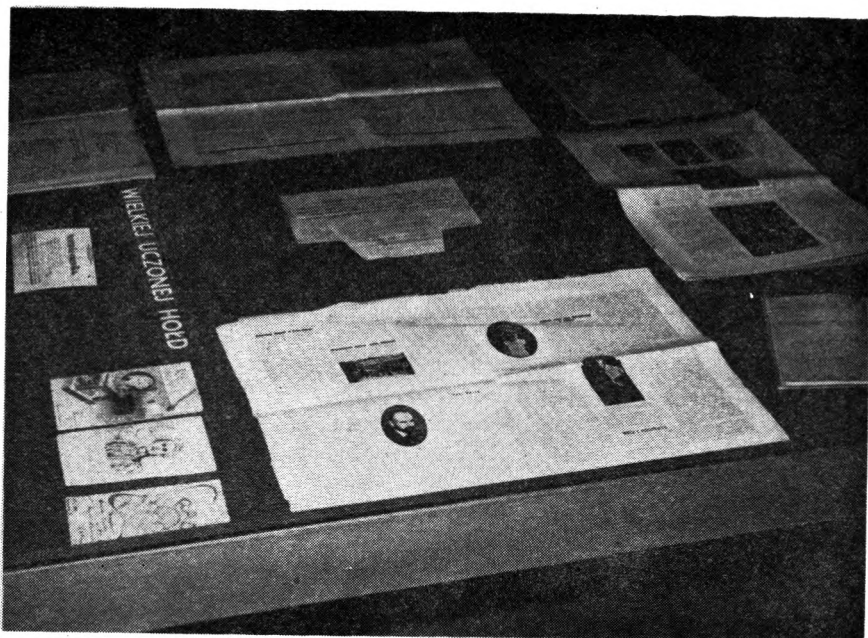
W efekcie wystawa stała się okazją nie tylko dla prezentacji mniej znanej działalności Marii Skłodowskiej-Curie, lecz także i dla przypomnienia takich nazwisk jak: H. Sienkiewicz, I. Paderewski, O. Halecki, K. Lutostański, L. Bernacki, St. Michalski, J. Budzyńska-Tylicka, T. Estreicher, St. Pieńkowski, Cz. Biało-brzecki, I. Baranowski, St. Thugutt, W. Broniewski, F. Kryształowicz i inni, słowem całej galerii postaci znaczących dla ówczesnego życia umysłowego kraju.

Na fotografiach pojawiała się Maria Curie w otoczeniu członków rządu RP — w tym prezydentów St. Wojciechowskiego i I. Mościckiego — a także w otoczeniu bliskich jej osób z rodziny, którzy jak brat dr Józef Skłodowski i siostra dr Bronisława Dłuska przyczyniali się wraz z Marią Curie do realizacji istotnych dla polskiego społeczeństwa zamierzeń.

A jednak wystawę kończył fragment wypowiedzi A. Dorabialskiej, stypendystki w Laboratorium Curie: „Cały ten gwar hołdów i sławy jakby nie docierał do świadomości uczonej [...]. Atmosferą jej czynu była głęboka cisza, a zasadą jej życia prostota. I w przededniu śmierci najbliższym swym pozostawiła w bolesnej spuściźnie obowiązek pracy badawczo-naukowej i nakazywała prostotę”.

W tym samym dniu, po obejrzeniu wystawy, odbyła się w Sali Koncertowej Zamku Królewskiego Sesja Naukowa, poprzedzona spektaklem *Zaczęło się od Marii* w wykonaniu Zofii Kucówny.

Obrady sesji otworzył prezes PAN, prof. J. Kostrzewski. Referaty wygłosił: prof. J. Kroh — *Znaczenie odkryć Marii Skłodowskiej-Curie dla nauk chemicz-*

Ryc. 1 a.b. Gablota i sala wystawowa

nych; prof. A. Wróblewski — *Maria Skłodowska-Curie i nowa fizyka*; doc. B. Gwiazdowska — *Wpływ idei i odkryć Marii Skłodowskiej-Curie na rozwój nauk medycznych*. Następnie w krótkich wypowiedziach zabrali głos przedstawiciele towarzystw naukowych: prof. T. Skaliński (Polskie Towarzystwo Fizyczne), prof. M. Wiewiórowski (Polskie Towarzystwo Chemiczne), prof. W. Kołos (Towarzystwo Naukowe Warszawskie) i doc. K. Kabzińska reprezentująca istniejące od 20 lat jako agenda PTCh, Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie.

Na zakończenie Sesji odbyło się uroczyste wręczenie dorocznej nagrody im. Marii Skłodowskiej-Curie, która w 1987 r. przypadła fizykowi — prof. Robertowi Gałąnce za odkrycie i przebadanie półprzewodników półmagnetycznych. Sylwetkę i osiągnięcia laureata przedstawił prof. J. Pniewski.

Z okazji także 120 rocznicy urodzin M. Skłodowskiej-Curie w Wszechnicy PAN w listopadzie i grudniu 1987 r. wygłoszono następujące wykłady: prof. J. Kroh — *Życie i dzieło Marii Skłodowskiej-Curie*; doc. B. Gwiazdowska — *Idee i odkrycia Marii Skłodowskiej-Curie a rozwój nauk medycznych*; doc. K. Kabzińska — *Maria Skłodowska-Curie w oczach ówczesnych Polaków*.

Krystyna Kabzińska
(Warszawa)

DALSZY CIĄG BADAŃ NAD STAROŻYTNYM HUTNICTWEM ŚWIĘTOKRZYSKIM

Od 1955 roku prowadzone są badania nad starożytnym hutnictwem żelaza w północno-wschodnim regionie Gór Świętokrzyskich. Te wieloletnie prace doprowadziły do odkrycia tu śladów dużego okręgu górniczo-hutniczego z okresu lateńsko-rzymskiego.

W 1979 roku rozpoczęto na tym terenie kolejny etap badań, a mianowicie systematyczną, szczegółową inwentaryzację stanowisk dymarskich i osadniczych. Chodzi o zarejestrowanie możliwie wszystkich miejsc, gdzie jeszcze występuje lub występował przed laty żużel, ceramika i inne towarzyszące im zabytki archeologiczne. Tego typu prace podjęto także w 1987 roku. W tym celu w dniach od 17 do 29 sierpnia, zorganizowano kolejny, szósty już, archeologiczny obóz naukowy¹.

Podobnie jak w latach poprzednich w pracach związanych z organizacją obozu brały udział następujące instytucje: Wojewódzki Ośrodek Archeologiczno-Konserwatorski w Kielcach, Towarzystwo Przyjaciół Górnicztwa, Hutnictwa i Przemysłu Staropolskiego w Kielcach, Instytut Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach oraz Muzeum Archeologiczne w Krakowie. W pracach obozu uczestniczyło 14 studentów historii z Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach. Opiekę merytoryczną nad prowadzonymi badaniami sprawował doc. dr hab. Kazimierz Bielenin, wicedyrektor Muzeum Archeologicznego w Krakowie, wybitny badacz i znawca problematyki starożytnego hutnictwa żelaza. Z muzeum krakowskiego w pracach obozu brał również udział mgr Tomasz Wichman. Wojewódzki Ośrodek Archeologiczno-Konserwatorski w Kielcach reprezentował mgr Szymon Orzechowski. Kierownictwo obozu powierzono niżej podpisanej.

Uczestnicy obozu zostali zakwaterowani w budynku byłego Domu Dziecka w Mircu, woj. kieleckie, skąd codziennie dwuosobowe ekipy wyruszały do poszczególnych wsi wytypowanych do badań.

¹ Zob. *Krótkie sprawozdania z trzech obozów* (W:) „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1983 nr 2, s. 517; 1986 nr 3—4, s. 944—945; 1987 nr 3—4, s. 515—520.